

■ **Vzdělávání dětí a žáků se zrakovým postižením II**

Strategie

■ Zdroje ke studiu

- Hamadová, P., Květoňová, L.; Nováková, Z. *Oftalmopedie*. 2007
- Keblová. *Integrované vzdělávání dětí se zrakovým postižením*. 1998
- Vágnerová. *Oftalmopsychologie*. 1995
- Fotogalerie. *Ortoptika HK*. [cit. 20.10.2010]. Dostupné z <http://www.ortoptikahk.wbs.cz/Fotogalerie.html>

■ **Předškolní vzdělávání**

■ Předškolní věk u dítěte se ZP

- období iniciativy - potřeba aktivity a sebeprosazení
- regulace chování/akceptace norem a adekvátní pocity viny

- aktivita = pohyb (automatismy)
- inteligence – vývoj může být opožděn
- větší pasivita a slabá pozornost
- myšlení – problém s pochopením trvalosti objektu
- řeč – verbalismy, odchylky ve fonetické rovině
- vnímání prostoru – méně jisté, pojmy nahoře dole, vlevo vpravo
- kresba – nutná podpora

■

Obsah a cíl předškolního vzdělávání dětí se ZP

- rozvoj kompenzačních mechanismů a podpora využívání zraku
- příprava na přechod do školy (Keblová, 1998)
- rozvoj zrakových funkcí

- rozvoj sluchového vnímání
  - rozvoj hmatového vnímání
  - rozvoj čichu a chuti
  - rozvoj řeči
  - rozvoj estetického vnímání
  - nácvik orientace a samostatného pohybu
  - nácvik sebeobsluhy
  - Rozvoj sociálních dovedností
  - Podpora zraku
-
- **Ortopticko-pleoptická cvičení**
-
- **Porucha binokulárního vidění**
    - **Jednoduché binokulární vidění (JBV)**
      - schopnost vidět oběma očima pozorovaný předmět jednoduše
      - vývoj s vývojem **sítnice a makuly**

    - **Vývoj binokulárních reflexů**
      - 0-2 měsíce – monokulární fixační reflex (fyziologické šilhání)
      - 2. měsíc – binokulární fixační reflex (**superpozice**)
      - 3. měsíc – reflex konvergence a divergence
      - 4. měsíc – reflex akomodace
      - 6. měsíc – reflex **fúze** (v mozkové kůře)
      - od 9. měsíce – upevňování binokulárních reflexů
      - 1. rok – rozvoj prostorového a hloubkového vidění (**stereopse**)
      - do 6. roku – stabilizace reflexů

- **Patologie binokulárního vidění** → FUNKČNÍ PORUCHA VIDĚNÍ
  - Šilhání
  - Tupoizrakost
  - Anomální retinální korespondence

- **Aktivní pleoptika**
  - **tupoizraké oko aktivně** provádí úkoly na blízko **s pomocí hmatu, sluchu a paměti**
  - doma nebo ortopticko-pleoptické cvičebny
  - Hry oko-ruka, stavebnice, mozaiky, obkreslování, vypichování, navlékání, modelování, atd. ientace v ploše
  - **přístroje – lokalizátor, korektor**

- **Korektor**
  - Kovová tužka na kovové desce, při přetáhnutí zasvítí dítěti světelný a zvukový signál.

- **Lokalizátor Korektor**
  - Dítě zakrývá prstem otvory v desce, které ortoptistka rozsvěčuje

- **Vypichování**

- **Pasivní pleoptika**
  - převážně u dětí s excentrickou fixací
  - přístroj CAM stimulátor
    - dítě sleduje **tupoizrakým okem** černobílý terč CAM stimulátoru (otáčka 1 min.)
    - 7 terčů se zmenšujícími se šachovnicemi

- Campbellův zrakový stimulátor
  - Cvičení amblyopie, sledování kotouče, udržení pozornosti

- **Ortoptika**
  - Soubor metod obnovujících porušené **binokulární vidění**
  - **princip reedukace** – odtlumování a cvičení superpozice, fúze, pohyblivosti, konvergence, akomodace
  - **přístroje** – troposkop, cheiroskop

- **Troposkop**
  - Do tubusů se vkládají obrázky, které dítě očima spojuje.

- **Synoptofor (troposkop)**
  - Důležitý diagnostický a terapeutický ortoptický přístroj
    - odtlumování
    - cvičení superpozice
    - cvičení fúze
    - cvičení šířky fúze
      - cvičení stereopse

- **Cheiroskop**
  - Do svislé předložky je zasunut obrázek, na vodorovné podložce dítě maluje. Přes okuláry s čočkami dítě vidí jedním okem předlohu, druhým papír na podložce.

- **Cheiroskop**

- **Rozvoj hmatových dovedností**

- **Rozvoj prostorové orientace a samostatného pohybu**

- **Rozvoj sociálních dovedností** (Sacks, 1992)
  - Kompetence nejdůležitější (Carey, 2012)
  - <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/171818-musime-nevidome-deti-ucit-jak-si-hrat-a-uzivat-legraci-rika-kevin-carey/>

- **Povinné vzdělávání a profesní příprava žáků se ZP**

- **Školní věk u žáka se ZP**
  - Mladší školní věk – fáze píce a snaživosti (Erickson, 1963)
    - nástup do školy – důležitý sociální mezník, potvrzení normality
    - hodnocení sebe a ostatních, srovnávání
    - nový kolektiv – konfrontace s vrstevníky
  - Starší školní věk
    - sociální úkol – osamostatnění z vazby na rodinu a hledání vlastní identity
    - ukončení puberty - volba povolání a diferenciací zájmů
    - začlenění skrze volnočasové aktivity, oblékání
    - puberta pro ZP náročnější
      - uvědomění si nedostatků kompetencí , trvalosti handicapu

- **Adolescence u žáka se ZP**
  - období vlastní identity a fáze přípravy na povolání
  - na konci období –zařazení mezi zdravé (pro některé nová situace → krize identity)
  - poslední šance uvolnění se z vazby na rodinu
  - rodiče

- osamostatnění náročné → hyperprotekce, závislost
  - volba povolání - omezení výběru, ovlivnění rodiči, nereálné představy

- **Specifika a opatření při výuce žáka se zrakovým postižením**
  - informovanost učitele a spolužáků o problému postižení, sdělení samotného žáka
  - podmínky pro vypracování úkolů
  - správné osvětlení a optimální pracovní místo
  - začlenění do aktivit třídy, využití dramatu a dalších alternativních výukových metod
  - verbalizace, názornost, úprava textů, změna požadavků na zrakovou práci

- **Specifika výuky předmětů**
  - Jazyková výuka a humanitní předměty
    - výcvik paměti a technika zápisu
    - volba správného komunikačního prostředku a práce s textem
  - Přírodní vědy
    - Modely, reliéfní obrázky
    - Speciální sady a pomůcky
    - Audiovizuální nahrávky
  - Estetické vědy
  - Tělesná výchova
    - Informovanost o diagnóze a omezeních z toho vyplývajících

- **Současný přehled středních škol a oborů pro zrakově postižené žáky**
  - **Gymnázium pro zrakově postižené a střední odborná škola pro zrakově postižené (Praha)** – gymnázium, obchodní akademie a obchodní škola
  - **Střední škola Aloyse Klara (Praha)** - keramická výroba, kartáčnické a košíkařské práce, keramik, čalouník, knihař, rekondiční a sportovní masér, textilní výtvarnictví
  - **Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené (Praha)** – hudba, zpěv, ladění klavírů a hudebně kulturní činnost

- **Praktická škola** při Škole Jaroslava Ježka
- **Střední škola, základní škola a mateřská škola pro zrakově postižené (Brno)** – obchodní akademie, sociální péče, masér sportovní a rekondiční masér, práce ve zdravotnických zařízeních, tkalcovské práce

- **Vzdělávání žáků se zrakovým a kombinovaným postižením**
  - Žák s více vadami - žák s postižením současně dvěma nebo více na sobě kauzálně nezávislými druhy postižení, z nichž každé by vzhledem k hloubce a důsledkům opravňovalo k zařazení do speciální školy příslušného typu. Věstník MŠMT ČR č. 8/1997
  - Heterogenní skupina
    - společný znak – zraková vada, měla by dominovat
    - postižení různého druhu a stupně

- **Charakteristika dětí se zrakovým a kombinovaným postižením**
  - Nová kvalita postižení
  - Kognitivní oblast
    - Pasivita
    - Omezení kompenzačních smyslů
    - Podněty mnohokrát opakovány
  - Motorická oblast
    - Často tělesné postižení
  - Sociální oblast
    - Narušená komunikace
    - Komunikace jako prvek učení i edukace

- **Hluchoslepota**
  - Nejzávažnější kombinace je hluchoslepota
    - duální sensorické postižení

- sporadicky se jedná o totální hluchoslepotu
- různé stupně zrakového a sluchového postižení

- **LORM** – Společnost pro hluchoslepe
- **Tyfloservis, o. p. s.**
- **VIA** - Sdružení hluchoslepých
- **Záblesk** – Sdružení rodičů a přátel hluchoslepých dětí

- **Strategie při vzdělávání KP dětí**
  - Osvojení aktivit v kontextu prostředí, režimu a rituálů
  - Využívání konkrétních předmětů přes hmat, mnohonásobné opakování
  - Strukturace učení
  - Omezení kompenzačních mechanismů, využití funkčního vidění
  - Dostatečná stimulace – odbourání pasivity

- **Vzdělávání**
  - základní školy praktické a speciální
  - speciální třídy
  - Individuální integrace

- **Děkuji za pozornost!**
- Příště – prosím o 5 pomocníků!!!
- 8:10 u mé pracovny, děkuji.